

Lausunto Väyläviraston ohjelmakokonaisuudesta 2026–2034

1. Toteuttaako ohjelmakokonaisuus mielestänne parhaalla mahdollisella tavalla Liikenne 12 -suunnitelmassa sille asetettuja tavoitteita ja linjauksia?

Enontekiön kunta katsoo, että Väyläviraston ohjelmakokonaisuus toteuttaa osittain Liikenne 12 -suunnitelman tavoitteita, erityisesti liikennejärjestelmän toimivuuden, turvallisuuden ja kestävyys osalta. Ohjelmakokonaisuudessa tunnistetaan myös saavutettavuuden, resilienssin ja huoltovarmuuden merkitys osana liikennejärjestelmän kehittämistä.

Kunta pitää kuitenkin merkittävänä puutteena sitä, että pohjoisen Suomen strateginen merkitys ei näy ohjelmakokonaisuudessa riittävän vahvasti konkreettisina toteutusinvestointeina. Liikenne 12 -suunnitelmassa korostetaan koko maan saavutettavuutta, huoltovarmuutta, sotilaallista liikkuvuutta ja alueellisten erityispiirteiden huomioimista. Näiden tavoitteiden toteutuminen jää pohjoisessa osittain puutteelliseksi.

Erityisesti valtatie 21:n merkitys kansallisena huoltovarmuusreittinä, NATO-ajan sotilaallisen liikkuvuuden yhteytenä, Norjan yhteytenä sekä matkailun pääväylänä tulisi tunnistaa nykyistä vahvemmin. Nykyinen ohjelmakokonaisuus painottaa edelleen voimakkaasti liikennemääriin perustuvaa arviointia, jolloin pohjoisen harvaan asuttujen alueiden strategiset vaikutukset jäävät aliarvioituiksi.

Enontekiön kunta pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa liikennejärjestelmää tarkastellaan nykyistä vahvemmin kansallisen turvallisuuden, huoltovarmuuden ja arktisen saavutettavuuden näkökulmasta.

2. Perusväylänpidon suunnitelma: onko perusväylänpitoon osoitetun rahoituksen käyttö priorisoitu perustellusti ja vaikutukset kuvattu ymmärrettävästi?

Perusväylänpidon suunnitelmassa rahoituksen kohdentamisen periaatteet ja vaikutukset on kuvattu pääosin selkeästi ja ymmärrettävästi.

Enontekiön kunta pitää kuitenkin ongelmallisena sitä, että käytännössä priorisointi kohdistaa rahoitusta lähes yksinomaan vilkasliikenteisille pääväylille. Tämä johtaa siihen, että pohjoisen Suomen tieverkko, jolla on suuri strateginen merkitys huoltovarmuudelle, rajaturvallisuudelle ja matkailulle, jää kehittämisessä jälkeen.

Suunnitelmassa todetaan, että korjausvelka kasvaa erityisesti vähäliikenteisellä verkolla ja että rahoitus ei riitä keskivilkkaan tieverkon kunnossapitoon. Tämä näkyy jo nyt Lapin alueella liikenneverkon heikkenevänä palvelutasona.

Enontekiön kunta korostaa, että pohjoisen liikenneverkkoa ei tule arvioida ainoastaan liikennemäärien perusteella, vaan myös huoltovarmuuden, sotilaallisen liikkuvuuden, matkailun, rajaliikenteen sekä kansainvälisen saavutettavuuden näkökulmasta.

Kunta pitää tärkeänä, että tulevaisuudessa päivityksissä lisärahoitusta kohdennetaan myös keskivilkkaalle tieverkolle ja poikittaisyhteyksille Lapissa.

3. Suunnitteluohjelma: mitä suunnittelukohteita tulisi edistää lähivuosina? Mitä perusteluja näiden edistämiseksi on?

Enontekiön kunta pitää erittäin tärkeänä, että seuraavia pohjoisen Suomen yhteyksiä edistetään suunnitteluohjelmassa lähivuosina:

- Valtatie 21 Palojoensuu–Kilpisjärvi

Kunta pitää välttämättömänä, että VT21:n kehittämisestä laaditaan toteutusinvestointitasoinen vaiheistus koko Palojoensuu–Kilpisjärvi-välille.

VT21 on:

- kansallinen huoltovarmuusreitti,
- NATO-ajan sotilaallisen liikkuvuuden väylä,
- Suomen ja Norjan välinen strateginen rajayhteys,
- matkailun ja elinkeinoelämän pääyhteys sekä
- arktisen saavutettavuuden keskeinen liikennekäytävä.

- Kantatie 93 Palojoensuu–Hetta–Kivilompolo

Kunta esittää, että kantatie 93 Palojoensuu–Hetta–Kivilompolo nostetaan valtakunnallisesti merkittäväksi strategiseksi kehittämiskohteeksi. Yhteys muodostaa keskeisen pohjois-eteläsuuntaisen yhteyden Norjaan ja edelleen Pohjois-Atlantin satamiin. Tieyhteys on tärkeä Lapin matkailuverkoston toimivuudelle, raskaan liikenteen yhteyksille, kansainväliselle tavaraliikenteelle, arktiselle logistiikalle, huoltovarmuudelle sekä poikkeusolojen toimintakyvylle. Yhteyden merkitys korostuu erityisesti Suomen ja Norjan välisen liikenteen, matkailun ja NATO-ajan sotilaallisen liikkuvuuden näkökulmasta.

- Kantatie 93 Hetta–Peltovuoma, seututie 957 Peltovuoma–Yli-Kyrö sekä valtatie 79 Kittilä–Sodankylä

Kunta esittää, että kantatien 93 yhteysväli Hetta–Peltovuoma, seututien 957 yhteysväli Peltovuoma–Yli-Kyrö sekä valtatie 79 Kittilä–Sodankylä nostetaan valtakunnallisesti merkittäviksi strategisiksi kehittämiskohteiksi seuraavissa suunnittelu- ja investointiohjelmapäivityksissä. Yhteydet palvelevat lentoasemien saavutettavuutta, matkailuelinkeinoja, raskasta liikennettä sekä koko pohjoisen alueen elinvoimaa. Yhteyksillä on lisäksi kasvava merkitys sotilaalliselle liikkuvuudelle, NATO-yhteensopivalle logistiikalle, Norjan suunnan huoltovarmuusyhteyksille sekä kansainvälisille arktisen alueen kuljetusreiteille.

Enontekiön kunta korostaa lisäksi, että suunnitteluohjelmassa tulee nykyistä vahvemmin huomioida pohjoisen yhteyksien kasvava strateginen merkitys erityisesti Norjan suunnan kansainvälisen tavaraliikenteen, arktisen logistiikan sekä huoltovarmuuden näkökulmasta.

4. Investointiohjelma: miten muuttaisitte ohjelmaa seuraavan päivityksen yhteydessä sille määritetyn talouskehyksen puitteissa? Millaisia positiivisia vaikutuksia muutoksella saavutettaisiin?

Enontekiön kunta esittää, että seuraavassa investointiohjelmapäivityksessä:

- VT21 nostetaan erilliseksi strategiseksi toteutushankkeeksi,
- kantatie 93 Palojoensuu–Hetta–Kivilompolo nostetaan valtakunnallisesti merkittäväksi strategiseksi kehittämiskohteeksi,
- kantatien 93 yhteysväli Hetta–Peltovuoma, seututien 957 yhteysväli Peltovuoma–Yli-Kyrö sekä valtatie 79 Kittilä–Sodankylä nostetaan valtakunnallisesti merkittäviksi strategisiksi kehittämiskohteiksi,
- pohjoisen yhteyksiä ja poikittaisyhteyksiä priorisoidaan nykyistä enemmän,
- EU:n CEF- ja sotilaallisen liikkuvuuden rahoitusinstrumentteja hyödynnetään aktiivisemmin pohjoisen hankkeissa.

Kunta katsoo, että investointiohjelman arviointiperusteita tulee täydentää siten, että huoltovarmuus, rajaturvallisuus, sotilaallinen liikkuvuus, kansallinen turvallisuus ja arktinen saavutettavuus saavat nykyistä suuremman painoarvon hyöty-kustannustarkasteluissa.

Näillä muutoksilla saavutettaisiin:

- parempi huoltovarmuus,
- turvallisemmat kansainväliset yhteydet,
- vahvempi NATO-yhteensopiva liikenneinfra,
- matkailun kasvun tukeminen,
- elinkeinoelämän toimintaedellytysten vahvistuminen sekä
- pohjoisen alueellisen elinvoiman vahvistuminen.

5. Ohjelmakokonaisuus: miten koette sen, että Väyläviraston ohjelmat esitetään nyt yhtenä kokonaisuutena?

Enontekiön kunta pitää ohjelmakokonaisuuden esittämistä yhtenä kokonaisuutena erittäin hyvänä ja perusteltuna uudistuksena. Yhteinen tarkastelu parantaa ohjelmien keskinäistä yhteensovittamista, päätöksenteon läpinäkyvyyttä, vaikutusten arviointia sekä liikennejärjestelmän kokonaiskuvan ymmärrettävyyttä.

Erityisen tärkeää on, että suunnitteluohjelman, investointiohjelman ja perusväylänpidon suunnitelman väliset yhteydet näkyvät nykyistä paremmin.

Kunta pitää kuitenkin tärkeänä, että ohjelmakokonaisuuden yhteydessä arvioidaan nykyistä vahvemmin myös alueellisia vaikutuksia sekä kansallisen turvallisuuden näkökulmia.

6. Miten muuten haluatte kommentoida ohjelmakokonaisuutta?

Enontekiön kunta pitää välttämättömänä, että pohjoisen Suomen liikenneverkkoa tarkastellaan jatkossa yhtenäisenä strategisena kokonaisuutena, jonka merkitys ulottuu alueellisen liikenteen lisäksi kansalliseen turvallisuuteen, kansainväliseen saavutettavuuteen, huoltovarmuuteen sekä arktisen alueen geopolitiittiseen toimintaympäristöön.

Kunta korostaa, että toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi viime vuosina. NATO-jäsenyys, lisääntynyt kansainvälinen liikenne sekä pohjoisen kasvava strateginen merkitys edellyttävät liikenneverkon kehittämiseltä uutta lähestymistapaa.

Enontekiön kunta pitää tärkeänä, että:

- pohjoisen tieverkkoa kehitetään pitkäjänteisesti,
- poikittaisyhteyksiä vahvistetaan,
- strategiset vaikutukset huomioidaan nykyistä paremmin sekä
- pohjoisen Suomen saavutettavuus turvataan osana koko Suomen turvallisuutta ja kilpailukykyä.

Enontekiön kunta korostaa lisäksi, että arktisen alueen strateginen merkitys kasvaa kansainvälisesti kiihtyvällä vauhdilla. Pohjoisen liikenneyhteyksien merkitys korostuu yhä enemmän kansainvälisen logistiikan, sotilaallisen liikkuvuuden, huoltovarmuuden, energiahuollon sekä Euroopan ja Pohjois-Atlantin välisten yhteyksien näkökulmasta. Tämä kehitys edellyttää, että myös Suomen pohjoisen liikenneverkon kehittämisessä siirrytään nykyistä pitkäjänteisempään ja strategisempaan tarkasteluun.